lijke belijdenis had willen toetsen, iets waarvan hij zich om goede redenen onthield".

Zij komen dan tot de bespreking van den toestand na de Hervorming. En zij zeggen dan: „In elke stad, in elk dorp waar de Hervorming doordrong, verwierp de oude, bestaande gemeente datgene, wat zij voor dwaling hield; beschouwde zich als de oude, voortbestaande, doch nu gereformeerde kerk, en bleef in het bezit van de haar toekomende (of voor haar bestemde) goederen, terwijl zij als haren vertegenwoordiger eenig en alleenlijk haar eigen leeraar of leeraars en opzieners, d.i. haren kerkeraad, beschouwde. Onderworpenheid aan priesters van hoogeren rang, van welken aard ook, werd verworpen; de rechtmatigheid van elke priesterlijke hiërarchie, de bevoegdheid van hoogere geestelijken om kerkelijke besturen te ontslaan, uit beginsel en geloofsovertuiging ontkend. Soms ging de pastoor met de gemeente over, soms ook niet; maar in alle streken waar de Gereformeerde Overheid haar macht kon doen gelden, werd de opvatting gehuldigd, dat de oude gemeente of kerk, nu gereformeerd naar den Woorde Gods, was blijven bestaan", blz. 12/13.

Geen priesterlijke hiërarchie dus, geen hoogere geestelijken.

Maar wel classicale en synodale hiërarchie, en wel hoogere classicale en synodale besturen?

Evenmin, zooals wij zullen zien.

Maar geholpen of gedwongen door de overheid, hebben de meerdere vergaderingen toch wel eens droeve dingen uitgehaald.

In eene noot maken zij dan tegen Dr Kleyn en Ds César Segers nog de opmerking, dat zij in het bovenstaande „niet een stukje kerkgeschiedenis gaven, maar (gelijk er uitdrukkelijk bij staat) eenvoudig „de gevolgen beschreven, welke in ons land de Hervorming op den rechtstoestand van de kerken en van hare goederen heeft uitgeoefend; waarbij het volkomen onverschillig was en is, op welke wijze en door welke middelen „de Hervorming in eenige stad of in eenig dorp was doorgedrongen". Wij deden niets anders dan de rechtsbeschouwing teruggeven, welke gedurende de Republiek ten aanzien der goederen gold, en in het oog der Gereformeerden hun bezit tegenover de Roomsche aanspraken rechtvaardigde", blz. 13, noot 2.

S. GREIJDANUS.

De Kleine Catechismus van Zacharias Ursinus[1]). (I.)

(Opgesteld in 1562.)

1. Welke is uw troost, waardoor zich uw hart zoowel in den dood als in het leven staande houdt?

Dat God mij alle mijn zonden om Christus wil zeker vergeven heeft, en mij heeft geschonken het eeuwige leven, waarin ik Hem eeuwig zal verheerlijken.

2. Waaruit put gij deze zekerheid?

Dit getuigt de Heilige Geest in mijn hart door Gods Woord en de Sacramenten en de begonnen gehoorzaamheid aan God.

3. Wat leert Gods Woord?

Ten eerste wijst het ons onze ellende aan; vervolgens op welke wijze wij van haar verlost worden; en welke dankbaarheid wij aan God voor deze verlossing schuldig zijn.

4. Waaruit kennen wij onze ellende?

Uit de Goddelijke wet, die in de Tien Geboden samengevat is.

5. Waaruit leeren wij, hoe wij verlost worden?

Uit het Evangelie of de artikelen van het Christelijk geloof, en (uit) de Sacramenten.

6. Waar wordt ons de dankbaarheid voorgeschreven, die wij Gode schuldig zijn?

In de Tien Geboden en de leer van de aanroeping Gods.

7. Wat is de hoofdsom van de Tien Geboden?

Christus heeft haar met deze woorden saamgevat. Matth. 22:

„Gij zult liefhebben den Heere uwen God met geheel uw hart, met geheel uw ziel en met geheel uw verstand. Dit is het eerste en groote gebod. Het tweede aan dit gelijk is: Gij zult liefhebben uw naaste als uzelven. Aan deze twee geboden hangt de gansche Wet en de Profeten." Bovendien heeft God van deze geboden gezegd: „Vervloekt is een iegelijk, die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der Wet, om dat te doen."

8. Kunt gij dit dan volbrengen?

Allerminst, want de eerste ouders van het menschelijk geslacht in het paradijs, daar zij rechtvaardig en heilig en zoodanig door God geschapen waren, dat zij dit konden volbrengen, hebben zich en geheel hun nakomelingschap, door een moedwillige ongehoorzaamheid, van die genade Gods beroofd, zoodat wij allen nu als kinderen des toorns geboren worden; en tenzij wij door Gods Geest vernieuwd worden, kunnen wij niets doen dan zondigen tegen God en onzen naaste.

9. Wat is zonde?

Zonde is alle onwetendheid en twijfel aangaande God; (alle) neiging en handeling, innerlijk of uiterlijk, die in strijd komt met de Goddelijke Wet; door alle welke dingen wij Gods toorn en den eeuwigen dood verdienen.

10. Hoe kunt gij dan den eeuwigen dood ontvlieden?

Door Gods Zoon, onzen Heere Jezus Christus, die, om mijnentwil mensch geworden, voor mij door Zijn lijden en gehoorzaamheid aan de allervolmaaktste en allerstrengste gerechtigheid Gods voldoening gegeven heeft, en mij het eeuwige leven verworven heeft; en dit (eeuwige leven) heeft Hij door Zijn Geest reeds in mij aangevangen en na dit leven zal Hij het volmaakt herstellen.

11. Komt deze voldoening van Christus allen menschen ten goede?

Neen; maar alleen dengenen, die haar met een waar geloof aannemen.

12. Wat is het geloof?

Het is een vaste toestemming, waardoor wij alles wat ons in Gods Woord overgeleverd is voor waar erkennen; en ook een zeker vertrouwen, door den Heiligen Geest in de harten der uitverkorenen ontstoken; waardoor elk voor zichzelf vaststelt, dat hem de vergeving der zonden, gerechtigheid en het eeuwige leven van God, om niet, alleen om de verdienste van Christus, geschonken is.

13. Wat is de hoofdsom der dingen, die een Christen behoort te gelooven?

Zij is samengevat in de apostolische geloofsbelijdenis.

14. Hoe luidt die?

Ik geloof in God, den Vader, den Almachtige, enz.

R. G. B.

1) De officieele titel in de Opera theologica van 1612 luidt aldus:

Catechesis minor perspicua brevitate Christianam fidem complectens.

Scripta Anno M.D.L.X.I.I. a Zacharia Ursino. Iam primum ex autoris bibliotheca & autographo deprompta.

LITERATUUR EN KUNST

Een flink debuut.

„De Korevaars", door J. W. Ooms. — J. H. Kok, N. V., Kampen.

Men kan, nu de regionale roman hoogtij viert, nog al eens bezwaren hooren tegen dezen kunstvorm. Grootsch van allure en beteekenis kan zoo'n boek, zegt men, niet zijn. Het zal noodwendig „provinciaalsch" blijven, zoo al niet in de twijfelachtige beteekenis die dit woord meermalen heeft, dan toch in dien zin dat de belangrijkheid uiteraard beperkt blijft binnen zekere grenzen.

Wij deelen die meening allerminst. In de eerste plaats behoeft geen enkel gegeven onbelangrijk te zijn, mits het maar goed behandeld wordt. Voorbeelden hiervan zijn er te over, laten we alleen maar eens denken aan Van Looy's klassieke „De dood van mijn poes". Maar in de tweede plaats vooral, hoe kan men het van betrekkelijke waarde vinden een roman te wijden aan een bepaalde streek van ons vaderland? Is er wel een rijker, een onuitputtelijker bron denkbaar voor een auteur? Want wat is dat mooi en veelzeggend, dat streken en gewesten, soms onmiddellijk aan elkaar grenzend, zoo'n heel verschillend menschensoort kunnen herbergen. Zet een Fries en een Groninger naast elkaar, of een Zeeuw en een Brabander! En wanneer nu een Christelijk auteur er in slaagt zoo'n bepaalde groep menschen typisch te teekenen, niet alleen in hun dialect en streekgewoonten, maar vooral in hun geloofsleven, dat zoo nauw met dit alles verbonden is, dan kan men zoo'n regionalen roman beschouwen als een geslaagde paraphrase op het prachtwerk dat onlangs, ook bij den uitgever Kok, verscheen: „Nederlandsche volkskarakters".

De schrijver J. W. Ooms, die met dezen „roman uit de Alblasserwaard" zijn debuut levert, is hierin geslaagd. Wat weet een doorsnee-Nederlander van dit door het water omgeven gebied? De Lopikkerwaard, die het ten Noorden begrenst, kennen we beter, dank zij Herman de Man. 't Is ook aan Herman de Man dat dit boek voortdurend reminiscensies oproept. Maar om den auteur van „De Korevaars" recht te doen, moeten we erkennen, dat dit hoofdzakelijk ligt in het dialect. Soms volgt Ooms den schrijver van „Het Wassende Water" ook in verteltrant na. We denken hier aan het verhaal van de veertien Braansche boeren, die op een boerenwagen ter kermis togen naar de stad van Dordt, en dronken het water in reden. Heelemaal los van Herman de Man's invloed is Ooms zeker niet.

Het is het water, dat zoo'n belangrijke plaats inneemt in deze geschiedenis van het geslacht Korevaar. Twee eeuwen strijd tegen het water, zou men als ondertitel kunnen noemen.

In zeventienhonderdacht en één
Stond het water tot dezen steen.

Zoo luidt het gevelschrift op het Hoog Huis, 't bezit van de Korevaars. De vrouw van Janus Korevaar brengt een kind ter wereld op den waterzolder. „Zie", zegt Janus, „dat jonk is met het water gekommen, dat wordt een raar jonk, let eens op! Keinders die met het water kommen deugen niet, 't is wijders hier altijd geweten."

Hoe groot is de macht van het bijgeloof in de Waard, het geloof aan de oude „streekverzegdes", die van ouder op kind overgaan! Steeds weer als een Korevaar een „onte daad" begaat, moet hij het hooren: zijn vaâr, zijn groffie is met het water gekommen. Dit thema beheerscht het heele boek.

Ooms heeft dit goed uitgewerkt. De eenige aanmerking zou kunnen zijn dat hij het wel eens wat al te brééd uitgewerkt heeft, vooral in het begin. Het boek had gerust wat minder omvangrijk kunnen zijn, zonder aan waarde te verliezen. In de eerste helft wordt de geschiedenis der Korevaars wel eens even wat eentonig, wat kroniek-achtig. De eene Korevaar verschilt van de andere, maar allemaal zijn ze eender in hun vasthouden aan het bezit. Het Hoog Huis gaat boven alles. Geen zoon zal met de dochter van 'n huurboertje trouwen, of zijn vader zal hem onterven. Geen plaats of tijd blijft er bij de meesten van hen over voor geestelijke dingen, voor „prakkezaties". Een boer poert op zijn doening, daarmee uit. Oorlog of revolutie, kwade of goede tijden, ze raken hem slechts even aan den buitenkant.

Scherp treedt uit deze rij naar voren de Janus Korevaar, die ten tijde der Afscheiding leeft. Zijn vader heeft de hand aan zichzelf geslagen. Maar deze Janus is een peinzer. De misdaad der vaderen bezocht aan de kinderen — dat is een „zwaar stuk" voor hem. De Vaderlandsche kerk in den steek laten, dat „zieke koeigie", Janus durft het niet besteken. Pleitend op Gods genade sterft deze Korevaar. „O Heere, geef mijn en mijn keinders licht, o God, vergeef, vergeef... O Heere, de keinders leven vort, en wij in de keinders, geef geloof! Geef de Kerk ook licht, geef sterkte aan de getrouwen. Wat een gruwelijke scheuring is er, wat een barre nieuwlichterij. Wees de Kerk nabij, Heere, wees de keinders nabij. Geef mijn Mensje kracht in het geloof, geef ook Mensje een helderen kijk op Uw zaak, Heere... O Heere, ben ik er nou?... Is Uw genade zóó groot? Jaal, de weg staat in Uw Woord, zoo is het krek... Ommers zult Gij barmhartigheid doen... God, wat gaf Gij merakels veel weg in Uw Zoon... Hij volbracht het voor ons... voor mijn... ja, Hij..."

* * *

Na dezen Korevaar volgt er weer een inzinking in het geslacht, in de figuur van Willem. Maar het is diens zoon, weer een Janus, die de centrale plaats inneemt in de tweede helft van het boek. Hem heeft de schrijver het uitvoerigst beschreven. Komt het daardoor dat deze laatste Korevaar zoo dicht bij ons staat? Hij leeft ten tijde van Schoolstrijd en Doleantie, zijn kinderen worden onze tijdgenooten. Heel mooi is deze geloovige boer geteekend, met zijn vrome vrouw Antje. Ook hij ontkomt niet altijd aan de macht van het bijgeloof, dat in de Waard blijft voortwoekeren. Maar in een vallen en opstaan strijdt hij er tegen, omdat hij weet: „Alle menschen hebben onte daden in zich, en dat is niet omdat ze met het water kommen, maar omdat ze met de zonde kommen".

Hoe mooi zien we hier ook de Verbondsgedachte meer en meer bewust worden bij deze menschen, in 't laatst der vorige eeuw!

Janus en Antje krijgen een doode tweeling. „Wat is het gemakkelijk te bepeinzen als mens die het Woord kent, dat er erfzonde is", tobt Antje, „doch wat is het ontzettend zwaar voor zulke brakkies dit ook te moeten bedenken". Als man en vrouw, door de Verbondsbelofte van God getroost, samen zingen: „God zal Zijn waarheid nimmer krenken", gaat dit als een loopend vuurtje door de streek.

„De schuurtjes-menschen zegden toen: „Rechtorig is het een afschouwelijke tijd; dat gaat me zitten zingen wanneer ampertjes die twee brakkies onder de kluiten liggen. Dat wil rechtevoort het kwaaie hart susseneren en met een psalmversje zich wijs maken dat die kraantjes hemelen zijn, alsof ze niet in zonde en ongerechtigheid geboren zijn en daarom voor God verdoemelijk".

Jan Knelis van Gerrigje den Boom, die al jaren met ellewaren en blauw keper de boer op gong en alle gezelschappen afliep, heeft over dit geval eens met Janus gepraat, en gevraagd of het bij de Gereformeerden maar wijders wier gezegd, dat je brakkies, die nog geen kennis hebben, — laat staan aan de wet en de verdoemelijkheid der menschen — met een psalmversje de hemel kon insturen. Als het waar was, was het een Roomse boel, zegde hij er achter aan."

In den strijd en de moeilijkheden, die Janus en Antje in hun groot gezin krijgen, komt wel gedurig weer de oude, ingeworteld Korevaar-aard bij Janus den kop opsteken. Maar hij laat God niet los.

* * *

Wat heeft deze schrijver een groote liefde voor zijn streek! Die liefde bezielt heel het boek. Ontroerend komt dit uit in de geschiedenis van Geertje, Janus' dochtertje, dat „de witte ziekte" heeft. Het kind is naar een sanatorium gebracht. Maar Geertje wordt niet beter, ze heeft het „him". Ze kan buiten de Waard niet tieren. Als Ooms het sterven van Geertje beschrijft, komt hij heelemaal los van het kroniekachtige, dat in de eerste helft van het boek soms even hindert. Hier lèven de menschen.

Ooms heeft een mooi, goed boek geschreven, een boek dat óók voor den literair-onontwikkelde is. Want men mag nu al zeggen dat een waarlijk goedgeschreven boek voor iedereen te genieten valt, in de practijk blijkt heel vaak dat een deel van de literatuur, ook van onze Christelijke literatuur, door den eenvoudigen lezer absoluut niet gewaardeerd wordt. Als men in een dorpspastorie boeken uitleent, doet men deze ervaring voortdurend op! Het boek van Ooms echter is, om een term te gebruiken die Risseeuw hiervoor vond, een „open verhaal", d.w.z. een roman, die literair op peil staat, en tóch door het volk gewaardeerd kan worden. We hopen dat de schrijver ons er meer zal geven.

M. Gr. GILHUIS—SMITSKAMP.